

Фальковський А. О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державознавства, права та європейської інтеграції
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»

УДК 343.592.3

DOI 10.32845/2663-5666.2022.2.7

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ НЕЗАКОННЕ ЗНИЩЕННЯ, РУЙНУВАННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК – ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Постановка проблеми. Розбудова незалежної України потребує зміцнення національної свідомості, адже протягом багатьох століть українські землі перебували під впливом інших держав, які щосили намагались знищити нашу культурну самобутність. Важливу роль у цьому процесі відіграє культурна спадщина, що є квінтесенцією багатой української минушини, її трансляцією у майбутні покоління. На сьогодні на державному обліку знаходиться більш ніж 130 тис. пам'яток археології, історії, архітектури, монументального мистецтва та містобудування [15, с. 74]. Пам'ятники й пам'ятні місця, будинки, монументи, меморіальні комплекси, музейні експозиції та інші візуальні компоненти не тільки відображають історичне минуле, а також сприяють формуванню і зміцненню національної ідентичності українського народу.

Нині ми спостерігаємо масштабне руйнування та втрату великої кількості абсолютно унікальних об'єктів культурної спадщини України. З огляду на це, актуальним є дослідження кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини, як засобу попередження таких дій та збереження історико-культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини неодноразово була у центрі уваги вітчизняних науковців. На сторінках юридичної літератури її досліджували П.П. Андрушко, В.В. Базиліук, К.В. Гуляков, В.Т. Дзюба, С.А. Миронюк, М.О. Міщенко, В.О. Навроцький, Б.М. Одайник, Л.М. Палюх, В.В. Сташис та інші науковці. Проте, в сучасних умовах, комплексне дослідження специфіки та проблем кримінальної відповідальності за дане кримінальне правопорушення набуває нової актуальності.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є розкриття сутності кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та визначення шляхів її нормативного удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. На ранніх етапах формування української державності й панування іноземних держав на нашій території збереження об'єктів культурної спадщини не було пріоритетним завданням. Протягом тривалого часу були відсутні нормативно-правові акти, що встановлювали б відповідальність за протиправний вплив на культурні цінності української нації, а за радянських часів законодавче регулювання відповідних суспільних відносин носило репресивний характер. Лише здобувши незалежність, Україна почала активно захищати свою культурну спадщину та закріпила відповідні прагнення у Конституції. У ст. 54 Основного Закону регламентовано: «Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами» [6]. Для забезпечення належної реалізації конституційних положень 5 квітня 2001 року Верховною Радою України прийнято Кримінальний кодекс України (далі – КК України), у ч.ч. 2-5 ст. 298 якого закріплено кримінальну відповідальність за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини [7].

За своєю сутністю кримінальна відповідальність є реакцією держави на умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини, що має прояв у застосуванні до порушника покарання, визначеного чинним кримінальним законодавством. Кримінальна відповідальність є комплекс-

сним, системним феноменом, за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини, застосовується лише за наявності відповідної підстави – вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад кримінального правопорушення, передбаченого ч.ч. 2-5 ст. 298 КК України. Для досягнення мети цієї статті є доцільним здійснити детальний огляд ознак складу досліджуваного кримінального правопорушення.

Відповідно до приписів ч. 2 ст. 298 КК України, «умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин – караються штрафом від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого» [7]. Розташування даної статті у розділі XII КК України «Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності» дає змогу зробити висновок, що родовим об'єктом вказаного кримінального правопорушення є моральність «як порядок поведінки, що склався у суспільстві на основі традиційних культурних і духовних цінностей і який мотивується моральними ідеалами, переконаннями і принципами» [10, с. 8]. Натомість, основним безпосереднім об'єктом є моральні засади суспільства в частині ставлення до історичних і культурних цінностей. Останні, серед іншого, висвітлені у розділах V, VI, VI¹ Закону України «Про охорону культурної спадщини». Наприклад, у ст. 24 визначено обов'язки щодо утримання та використання пам'яток для збереженості [14]. Окрім того, у даного кримінального правопорушення існує й додатковий обов'язковий об'єкт – відносини власності щодо пам'яток-об'єктів культурної спадщини чи їх частин, оскільки відповідно до ст. 17 вказаного акту, «пам'ятка, крім пам'ятки археології, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності» [14].

Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 298 КК України, є пам'ятки-об'єкти культурної спадщини. Чинне законодавство регламентує останні як «визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини),

інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність» [14]. У ст. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» також закріплено класифікацію пам'яток-об'єктів культурної спадщини, однак її детальне вивчення дає змогу знайти прогалину цього нормативно-правового акту, що негативно відображається на захисті таких об'єктів. Отже, правовий режим охорони культурної спадщини в даному законі стосуються нерухомих об'єктів чи рухомих предметів, пов'язаних з нерухомими об'єктами. Таким чином, поза охороною держави залишаються рухомі предмети, що також мають значну культурну цінність. Вказана прогалина не лише суперечить Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [12], що визначає перелік відповідних рухомих предметів, перешкоджає ефективному притягненню до кримінальної відповідальності винних осіб, а й ставить під загрозу знищення, руйнування або пошкодження рухомих об'єктів культурної спадщини.

Окрім того, у якості кваліфікаційної ознаки досліджуваного кримінального правопорушення у ч. 3 ст. 298 КК України предметом визначено спеціальні об'єкти культурної спадщини – пам'ятки національного значення. Ними є пам'ятки, охоронний статус яких надано рішенням Кабінету Міністрів України та включено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Аналіз диспозиції ч. 2 ст. 298 КК України дає змогу дійти висновку, що умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є кримінальним правопорушенням з матеріальним складом. Однак, об'єктивна сторона ознака складу досліджуваного кримінального правопорушення викликає чимало дискусій серед вітчизняних науковців з огляду на неоднозначне законодавче формулювання. Загалом позиції науковців з цього питання можна поділити на дві групи. Погляди дослідників першої групи (Н.О. Антонюк [2, с. 369], О.О. Дудоров [1, с. 202], С.А. Миронюк [9, с. 8]) сходяться на тому, що в складі досліджуваного кримінального правопорушення діяння й суспільно небезпечні наслідки збігаються: це альтернативно визначені знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини. Натомість,

дослідники другої групи (О.В. Білаш [3, с. 11], В.І. Маркін [8, с. 4], Л.М. Палюх [11, с. 87]) наголошують, що знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є суспільно-небезпечними наслідками. Аргумент Л.М. Палюха, полягає в тому, що «якщо винний учиняв діяння, спрямовані на знищення, пошкодження чи зруйнування відповідних об'єктів, однак суспільно небезпечні наслідки у вигляді знищення, пошкодження, зруйнування не настали з незалежних від нього причин, такі діяння кваліфікуються як замах на відповідне кримінальне правопорушення. Водночас, настання наслідку у вигляді хоча б часткового пошкодження, тоді як умислом винного охоплювалося його знищення, кваліфікується як закінчене кримінальне правопорушення у формі пошкодження відповідного об'єкта» [11, с. 87].

Розділяючи думку науковців другої групи вважаємо, що діяння як ознака об'єктивної сторони являє собою протиправний вплив на пам'ятки-об'єктів культурної спадщини у формі дії та бездіяльності. Дія може проявлятися у різний спосіб: розламування, розрізання, розбиття, зривання елементів, вплив на річ вогнем, водою чи іншими шкідливими речовинами, проведення археологічних, будівельних, ремонтних, меліоративних, шляхових, земляних й інших робіт без відповідних дозвільних документів тощо. Бездіяльність як форма діяння у даному кримінальному правопорушенні проявляється у пасивній поведінці власника або уповноваженого ним органу, користувача, що виражається у формі невиконання обов'язку утримувати пам'ятку в належному стані, своєчасно провадити ремонт, захищати від пошкодження, руйнування або знищення. Не дивлячись на все різноманіття способів, як свідчить аналіз судової практики, найчастіше протиправний вплив здійснюється у результаті незаконного здійснення земляних робіт. У якості прикладу можна навести вирок Світловодський міськрайонний суд Кіровоградської області від 06 липня 2022 року у справі № 401/1309/22. Як вбачається із даного судового рішення, «всупереч вимог керівництва підприємства, розуміючи про наявність на земельних ділянках об'єкту культурної спадщини, маючи намір швидкого проведення робіт, умисно, використовуючи сільськогосподарську техніку, обвинувачений провів передпосівну підготовку ґрунту під посів сільськогосподарських культур без врахування межі об'єкту культурної спадщини, в результаті чого умисно незаконно розорав по всій

поверхні курган № 39 курганної групи № III, який відповідно до рішення Кіровоградського обласного виконкому від 17.09.1969 року № 404 «Про взяття на державний облік нововиявлених пам'яток археології та затвердження охоронних зон навколо них», є пам'яткою археології місцевого значення Олександрійського району» [5].

В контексті дослідження діяння цієї ознаки об'єктивної сторони звернемо увагу на законодавчий недолік її визначення. Як вже вище зазначалось, діяння у даному кримінальному правопорушенні вчиняється як у формі дії, так і бездіяльності. Натомість, у ч.ч. 3-5 ст. 298 КК України вжито словосполучення «дії, передбачені частинами другою цієї статті», «дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті». Вважаємо, що доцільно ввести термін «дії» замість терміну «діяння».

Також слід відмітити, що у якості кваліфікаційної ознаки досліджуваного кримінального правопорушення у ч. 5 ст. 298 КК України визначено спеціальний спосіб – використання службового становища. На нашу думку, під ним слід розуміти використання службовою особою повноважень, якими така особа наділена, з огляду на зайняття певної посади чи здійснення певної службової діяльності у сфері охорони культурної спадщини з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для себе чи іншої фізичної або юридичної особи всупереч інтересам служби.

Невід'ємною ознакою об'єктивної сторони досліджуваного кримінального правопорушення є суспільно-небезпечні наслідки. Останніми є негативні зміни в пам'ятці – об'єкті культурної спадщини, внаслідок яких зменшується чи втрачається їх археологічна, естетична, етнологічна, історична, архітектурна, мистецька, наукова, художня цінність, та власна автентичність. Диспозиція ч.ч. 2-5 ст. 298 КК України передбачає настання таких наслідків як знищення, руйнування або пошкодження відповідних пам'яток. Тлумачні словники української мови визначають наведені терміни як синонімічні, тому для з'ясування різниці між ними, на нашу думку, слід звернутись до судової практики. Як вбачається із п. 2 Постанови «Про питання, що виникли в судовій практиці в справах про знищення та пошкодження державного і колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення правил пожежної безпеки» № 4 від 2 липня 1976 року у редакції Постанови Пленуму Верховного Суду України від 3 березня 2000 року № 3, «знищенням

державного або колективного майна є приведення його у повну непридатність до використання за цільовим призначенням. Внаслідок знищення майно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність. Пошкодженням майна є погіршення якості, зменшення цінності речі або приведення її на якийсь час у не придатний до використання за цільовим призначенням стан» [13]. З огляду на вказане, вважаємо, що знищення як наслідок досліджуваного кримінального правопорушення передбачає припинення існування пам'ятки – об'єкта культурної спадщини або повну втрату його цінності; руйнування передбачає значні поломки/псування пам'ятки – об'єкта культурної спадщини, суттєву втрату цінності та тривале обмеження його використання з можливістю повернення у попередній стан; пошкодження передбачає незначне виведення з ладу пам'ятки-об'єкта культурної спадщини, несуттєву втрату цінності та нетривале обмеження його використання з можливістю повернення у попередній стан.

Склад досліджуваного кримінального правопорушення є матеріальним, необхідною умовою для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є наявність причинно-наслідкового зв'язку. У даному випадку він вказує на об'єктивно-існуючий зв'язок між протиправним впливом на пам'ятку – об'єкт культурної спадщини у формі дії та бездіяльності та подальшими негативними її змінами у вигляді зменшення чи втрати археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, архітектурної, мистецької, наукової, художньої цінності та власної автентичності.

Аналіз законодавчо визначених ознак особи, що підлягає кримінальній відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини, дає змогу зробити висновок про існування загального та спеціального суб'єкта даного кримінального правопорушення. Загальний суб'єкт закріплено у ч.ч. 2-4 ст. 298 КК України та відповідно до ст. 18 цього нормативно-правового акту являє собою фізичну осудну особу, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16 років [7].

Разом з тим, у ч. 5 ст. 298 КК України у якості кваліфікуючої ознаки визначено й спеціального суб'єкта – службову особу. Аналіз кримінального законодавства та Закону України «Про охорону культурної спадщини» дає змогу зро-

бити висновок, що нею є особа, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції органів охорони культурної спадщини.

Характеризуючи суб'єктивну сторону досліджуваного кримінального правопорушення насамперед слід відмітити, що ч.ч. 2-5 ст. 298 КК України передбачає лише умисну форму вини, залишаючи поза межами складу необережності та її види. Мета як ознака суб'єктивної сторони має кваліфікуюче значення лише в ч. 4 ст. 298 КК України та визначена як «пошук рухомих предметів, що походять із об'єктів археологічної спадщини» [7]. Разом з тим, видається, що таке законодавче формулювання не точне, оскільки неправильно відображає справжню мету злочинця. Як свідчить судова практика в даному випадку доречніше мету визначити як «заволодіння рухомими предметами, що є об'єктами культурної спадщини або походять від них», адже пошук як процес не є уявною моделлю майбутнього злочинного результату, до якого прагне суб'єкт, вчиняючи дане кримінальне правопорушення. Для підтвердження наведеної думки видається доцільним навести вирок Піщанського районного суду Вінницької області від 08 червня 2012 року у справі № 219/814/12. Як вбачається із цього судового акту, «двоє обвинувачених за попередньою змовою між собою, шляхом побиття пошкодили склеп поховання «Польська Альтанка «графів Чорноминських, який являється пам'яткою архітектури національного значення, зменшили його культурну вартість та таємно викрали чотири металевих рейси, заподіявши Чорноминській сільраді шкоду на загальну суму 884 грн.» [4]. Мотив досліджуваного кримінального правопорушення не має впливу на кваліфікацію та може бути будь-яким (корисливим, хуліганським, політичним, особистим тощо).

Дослідивши основні елементи складу даного кримінального правопорушення та проблемні питання їхнього визначення для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності, на нашу думку, слід звернути увагу на необхідність доповнення ст. 298 КК України. Аналіз судової практики засвідчив, що умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини може вчинятися групою осіб за попередньою змовою, шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, заподіювати майнову шкоду у великих розмірах, й навіть спричинити загибель людей чи інші тяжкі наслідки.

Існуюче на сьогодні законодавче формулювання не відповідає тяжкості і суспільній небезпеці цього кримінального правопорушення, й таким чином послаблює кримінальну відповідальність за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини. Тому з урахуванням і вище наведених пропозицій, видається доцільним внести системні зміни та доповнення у ст. 298 КК України.

Висновки. Резюмуючи всі вищевикладені положення, можна зазначити, що кримінальна відповідальність за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є засобом впливу держави для збереження історико-культурної спадщини України. Єдиною підставою для притягнення винної особи до досліджуваної кримінальної відповідальності є вчинення нею суспільно небезпечного діяння, що містить склад відповідного кримінального правопорушення. На сьогодні законодавче формулювання окремих елементів даного складу має певні недоліки. Окрім того необхідним є внесення доповнень до ст. 298 КК України в частині доповнення кваліфікаційних ознак умисного незаконного знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини. Необхідні зміни варто внести щонайшвидше, адже в сучасних умовах війни збереження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є пріоритетним завданням нашої держави для виховання національної свідомості майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александров Ю. В., Дудоров О. О., Клименко В. А. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. Київ : Атіка, 2008. 712 с.
2. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навчальний посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.
3. Білаш О. В. Кримінальна відповідальність за незаконні дії щодо релігійних споруд або святинь : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Одеса, 2013. 20 с.
4. Вирок Піщанського районного суду Вінницької області від 08 червня 2012 року у справі №219/814/12.

Фальковський А. О. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ НЕЗАКОННЕ ЗНИЩЕННЯ, РУЙНУВАННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК – ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Стаття присвячена дослідженню сутності кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини та визначення шляхів її нормативного удосконалення.

Визначено, що кримінальна відповідальність за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини є засобом впливу держави для збереження історико-культурної спадщини України. Автором зроблено висновок, що єдиною підставою для притягнення винної

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/24682669> (дата звернення: 24.08.2022).

5. Вирок Світловодський міськрайонний суд Кіровоградської області від 06 липня 2022 року у справі № 401/1309/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105111091> (дата звернення: 24.08.2022).

6. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

8. Маркін В. І. Кримінально-правова охорона свободи віросповідання в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право», Львів, 2012. 18 с.

9. Миронюк С. А. Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право», Дніпропетровськ, 2012. 20 с.

10. Одайник Б. М. Кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право», Київ, 2010. 19 с.

11. Палюх Л. М. Умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: проблеми визначення ознак об'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2018. № 48. Т. 2. С. 86–89.

12. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року № 1068-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 48. Ст. 405.

13. Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 2 липня 1976 року № 4 «Про питання, що виникли в судовій практиці в справах про знищення та пошкодження державного і колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення правил пожежної безпеки» (зі змінами, внесеними постановами Пленуму від 22 грудня 1978 року № 9, від 6 липня 1979 року № 6, від 4 червня 1993 року № 3 та від 3 грудня 1997 року № 12) : Постанова Верховного Суду України від 3 березня 2000 року № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-00#Text> (дата звернення: 24.08.2022).

14. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333.

15. Чорна Н. Культурна спадщина України: проблеми вивчення, збереження та використання. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія*. 2021. Вип. 36. С. 67–74.

особи до досліджуваної кримінальної відповідальності є вчинення нею суспільно небезпечного діяння, що містить склад відповідного кримінального правопорушення.

Особливу увагу у статті приділено детальному огляду ознак складу досліджуваного кримінального правопорушення. В ході аналізу останніх, автор неодноразово звертає увагу на необхідність вдосконалення чинного національного законодавства для ефективного притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини, а також подальшого становлення й зміцнення національної ідентичності.

Зокрема, вказується на необхідність включення рухомих предметів до переліку пам'яток – об'єктів культурної спадщини й тим самим забезпечити їм охорону держави від злочинних посягань. Наголошено на доцільність внесення змін у диспозиції ч.ч. 2-5 ст. 298 КК України щодо належного формулювання діяння як ознаки об'єктивної сторони досліджуваного кримінального правопорушення. Встановлено, що законодавче формулювання мети досліджуваного кримінального правопорушення як кваліфікаційної ознаки суперечить існуючій судовій практиці. Також зосереджено увагу на недоліках законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та запропоновано шляхи вдосконалення кримінального законодавства України в даній сфері.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, знищення, руйнування, пошкодження, пам'ятка, об'єкт культурної спадщини.

Falkovskiy A. O. CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR THE INTENTIONAL ILLEGAL EXTIRPATION, DESTRUCTION OR DAMAGE OF MONUMENTS – OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE

The article is devoted to the study of the essence of criminal responsibility for the intentional illegal extirpation, destruction or damage of monuments – objects of cultural heritage and the determination of ways of its normative improvement.

It was determined that criminal responsibility for the intentional illegal extirpation, destruction or damage of monuments – objects of cultural heritage is a means of state influence to preserve the historical and cultural heritage of Ukraine. The author concluded that the only basis for bringing the guilty person to the investigated criminal responsibility is his commission of a socially dangerous act, which contains the composition of the relevant criminal offense.

Special attention is paid in the article to a detailed review of the features of the composition of the investigated criminal offense. In the course of the analysis of the latter, the author repeatedly draws attention to the need to improve the current national legislation in order to effectively prosecute those guilty of the intentional illegal extirpation, destruction or damage of monuments – objects of cultural heritage, as well as the further formation and strengthening of national identity.

It was established that its basic object is morality, the main immediate object is the moral foundations of society in terms of attitude to historical and cultural values, an additional mandatory object is property relations with respect to monuments – objects of cultural heritage or their parts. The object of the investigated criminal offense is monuments – objects of cultural heritage, «monuments of national importance» are also established as a qualifying feature. It is indicated the need to include movable objects in the list of monuments – objects of cultural heritage and thereby provide them with state protection from criminal encroachments.

It is emphasized that the objective side of the investigated criminal offense consists of an act – illegal influence on monuments – objects of cultural heritage in the form of action and inaction, socially dangerous consequences in the form of extirpation, destruction or damage to the relevant monuments and objects objectively existing cause-and-effect relationship between action and consequences. Emphasis is placed on the expediency of making changes in the disposition of part. 2-5 st. 298 of the Criminal Code of Ukraine regarding the proper wording of the act as a sign of the objective side of the criminal offense under investigation.

Analysis of the legally defined features of a person who is subject to criminal liability for the investigated criminal offense allowed the author to draw a conclusion about the existence of a general and special subject (official).

It was found that the Criminal Code of Ukraine provides only for the intentional form of guilt, leaving carelessness and its types outside the scope of the composition. It was established that the legislative formulation of the purpose of the investigated criminal offense as a qualifying feature contradicts the existing judicial practice.

Attention is also focused on the shortcomings of the legislative regulation of criminal liability for the intentional illegal extirpation, destruction or damage of monuments – objects of cultural heritage, and ways of improving the criminal legislation of Ukraine in this area are proposed. In particular, it is emphasized the need for the normative confirmation of such qualifying features of the investigated criminal offense as the commission by a group of persons with a prior conspiracy, by means of arson, explosion or other generally dangerous means, causing property damage on a large scale, causing the death of people or other serious consequences.

Key words: criminal liability, destruction, destruction, damage, monument, object of cultural heritage.